

Het volume van de industriële produktie was in mei, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, 2% groter dan in april. Het indexcijfer van de orderpositie in de industrie handhaafde zich in mei op het hoge niveau van de twee voorgaande maanden. Vanaf begin 1988 is de orderpositie het meest toegenomen bij de investeringsgoederenindustrie. Het volume van de invoer van goederen was in april 4% groter dan in dezelfde maand van vorig jaar; de uitvoer nam met 3% toe. De index van het consumentenvertrouwen bleef in juni op het hoge niveau van de voorafgaande maanden. Gemeten aan deze index heeft het consumentenvertrouwen zich in Nederland in het afgelopen anderhalve jaar gunstiger ontwikkeld dan in andere EG-landen. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie daalde tussen midden mei en midden juni met 0,1%. Vergeleken met juni 1988 lag het indexcijfer 1,0% hoger. De jaar-op-jaar mutaties van de prijzen van afzet en verbruik in de industrie lagen in mei op nagenoeg hetzelfde niveau als in april, maar waren wel duidelijk hoger dan die in de eerste maanden van dit jaar. De prijsstijgingen van de in- en uitvoer van goederen (unit value) hebben ook in april aangehouden. Op 30 juni werd voor de derde keer dit jaar het officiële wisseldisconto verhoogd met 0,5%. De korte termijn rente en lange termijn rente lagen in juni gemiddeld op ongeveer hetzelfde niveau als in mei.

Dit blijkt uit de gegevens die medio juli beschikbaar waren. In de Focus wordt ingegaan op het consumentenvertrouwen in Nederland en het buitenland.

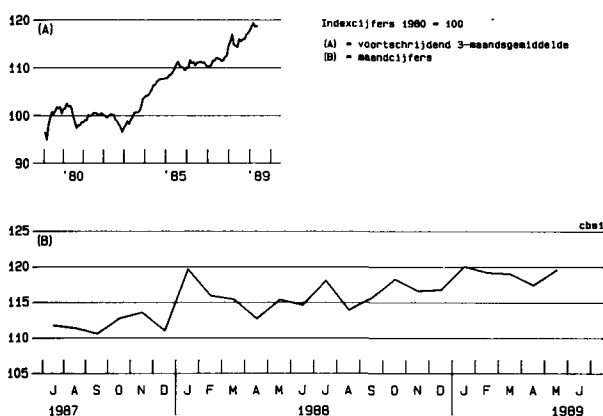
Productie

Het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie was, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, in mei 2% groter dan in april. De bedrijvigheid kwam hiermee weer op het relatief hoge niveau van het eerste kwartaal van dit jaar. Vergeleken met vorig jaar, bedroeg de toename van het produktievolume in de industrie in mei 4% en in de eerste vijf maanden van dit jaar 3%. Dit laatst cijfer ligt iets onder de groei voor het jaar 1988 als geheel (4%). Van de onderscheiden bedrijfsklassen werd de grootste toename in de eerste vijf maanden van dit jaar gemeten bij de basismetalaalindustrie (8%). Ook de groeicijfers voor de chemie, de hout- en bouwmaterialenindustrie en de rubber- en kunststofverwerkende industrie lagen boven het gemiddelde. De groei in de papier- en grafische industrie was ongeveer gelijk aan het industriële gemiddelde, terwijl de toename van de pro-

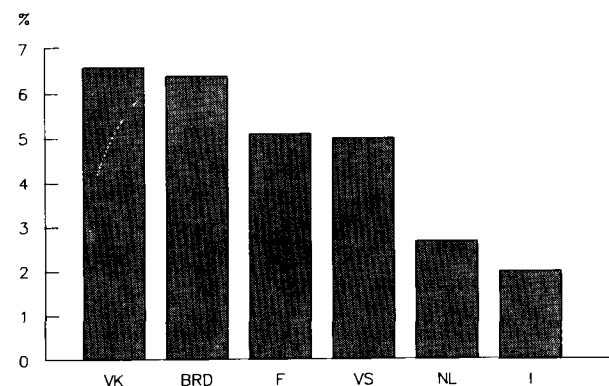
duktie in de voedings- en genotmiddelenindustrie en de elektrotechnische industrie daarbij achterbleef (1%). De textiel-, kleding- en lederindustrie was de enige bedrijfsklasse die geen groei kende.

Van een aantal landen zijn thans de produktiegegevens van de industrie tot en met april bekend. In grafiek 2 is de volumegroei van de eerste vier maanden van dit jaar weergegeven ten opzichte van de overeenkomstige periode in 1988. Van de betrokken landen kende het Verenigd Koninkrijk het hoogste groeicijfer (7%); in Nederland was de toename 3%. De groei van de eerste vier maanden bleef in Italië, Nederland, de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk achter bij die over 1988 als geheel. In Frankrijk was het groeipercentage nagenoeg gelijk, terwijl de produktiegroei in de Bondsrepubliek Duitsland groter was dan in 1988.

Produktie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)



Produktie industrie (volumegroei), Nederland - buitenland Jan.-apr. 1989 t.o.v. jan.-apr. 1988



Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1982/'86 gemidd.	1987	1988	1988			1989				Trend ²⁾	
				2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	maart	april	mei		juni
VOLUMEGEVENS												
<i>Productie in de nijverheid</i>												
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	3	1	1	0	4	3	3	2	9	4	.	I+
Delfstoffenwinning	3	1	-11	-8	4	-2	5	3	35	10	.	I+
Industrie	3	1	4	2	4	4	2	2	4	4	.	I+
Voedings- en genotmiddelenindustrie	1	0	2	2	4	0	I
Textiel-, kleding- en lederindustrie	1	-3	1	-2	4	3	-2	0	3	.	.	I
Papier- en grafische industrie	2	3	6	5	7	3	3	3	.	.	.	I+
Chemische industrie	8	6	4	2	7	3	3	4	4	.	.	I+
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	4	4	0	6	3	I+
Hout- en bouwmaterialenindustrie	3	1	8	4	4	9	I++
Basismetalenindustrie	2	2	8	1	13	9	4	5	26	.	.	I++
Elektrotechnische industrie	4	-2	4	3	1	9	I+
Rest metaal- en overige industrie	2	-2	3	2	1	3	I+
Openbare nutsbedrijven	2	2	-3	-2	4	2	2	-4	.	.	.	I
Bouwnijverheid: begonnen woningen	0	-11	20	12	9	38	-6	-9	-12	.	.	I++
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>												
Invoer, totaal	6	6	7	13	6	3	5	-1	4	.	.	I++
Grondstoffen en halffabrikaten	5	6	7	13	4	5	6	-3	7	.	.	I++
Consumptiegoederen	4	11	5	12	3	-1	0	-3	-1	.	.	I+
Investeringsgoederen	12	3	5	14	18	-1	11	7	-4	.	.	I++
Algemene goederen	0	4	11	17	11	5	-1	4	10	.	.	I++
Totaal, excl. energie	7	7	6	13	8	2	6	0	.	.	.	I++
Uitvoer, totaal	5	5	8	10	12	6	9	5	3	.	.	I++
Onbewerkte agrarische producten	4	6	9	14	2	10	3	4	-17	.	.	I+
Delfstoffen	-1	-1	-9	-4	13	-2	14	17	50	.	.	I++
Fabrikaten	6	5	8	8	11	6	9	4	5	.	.	I++
Totaal, excl. energie	5	6	10	12	13	7	11	5	.	.	.	I++
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>												
Binnenlandse consumptie, totaal	2	3	2	1	2	1	I
Voedings- en genotmiddelen	1	2	1	1	2	1	I
Duurzame consumptiegoederen	3	5	1	-1	2	-1	I
Overige goederen en diensten	2	2	2	2	2	2	I+
<i>Investerings in vaste activa</i>												
Bruto investeringen, totaal	6	2	9	8	3	7	I++
Bedrijven	7	2	9	9	5	8	I++
Overheid	-2	-3	4	1	-9	-1	I+
<i>Kwartaalrekeningen</i>												
Bruto Binnenlands Produkt	2,3	1,5	3,0	2,3	2,9	2,8	I+
Bruto Nationaal Produkt	2,2	1,7	2,6	2,4	2,4	2,4	I+
Bruto Nationaal Inkomen	2,6	0,9	2,8	1,8	2,2	2,3	I+
PRIJZEN												
Producentenprijzen industrie, tot. afzet	-1,5	-2,3	0,9	0,2	1,1	2,6	5,9	6,3	6,7	6,6	.	I+
Producentenprijzen industrie, verbruik	-4,4	-4,6	-0,2	-1,6	0,9	1,9	8,5	9,9	10,7	10,7	.	I+
Ruilvoet, unit value (goederen)	1	-3	1	1	0	0	-2	-2	-1	.	.	I
Invoerprijzen, unit value	-3	-6	0	-2	1	3	9	8	10	.	.	I+
Invoerprijzen, excl. energie, unit value	0	-6	2	1	3	5	8	7	.	.	.	I+
Uitvoerprijzen, unit value	-2	-9	1	-1	1	3	6	6	9	.	.	I+
Uitvoerprijzen, excl. energie, unit value	0	-6	2	0	3	4	7	6	.	.	.	I+
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	2,1	-0,7	0,7	0,7	0,9	1,0	0,8	0,8	1,1	1,0	1,0	I
Regelingslonen particulier bedrijf	1,4	0,4	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0	1,2	1,1	1,1	.	I
Regelingslonen overheid	-1,4	1,4	0,3	0,4	0,3	0,0	1,6	1,6	1,6	1,6	.	I
Regelingslonen trendvolgers	-0,5	0,7	1,0	1,0	1,1	1,1	0,3	0,3	0,2	0,1	.	I
Dollarkoers, contante notering	-2	-17	-2	-6	2	4	11	12	12	16	13	I++
OVERIGE INDICATOREN												
Consumentenvertrouwen ¹⁾ (in %)		-1	2	1	4	6	14	13	12	11	13	.
Koersindex voor aandelen, algemeen	28	4	-9	-15	-17	14	27	23	25	30	28	I++
Uitgesproken faillissementen	-15	-15	2	11	-8	6	-1	-2	-1	-9	-11	-I
<i>Conjunctuurtest industrie</i>												
Bezettingsgraad (in %)		84	85	85	85	85	86					I
Orderpositie (1984=100)		102	107	102	109	114	119	123	123	123	.	I++
Beoordeling orderpositie ¹⁾ (in %)		-14	-6	-7	-4	-4	-1	0	-1	-2	.	.
Beoordeling voorr. eindproducten ¹⁾ (in %)		3	2	2	2	1	3	1	2	2	.	.
<i>Arbeidsmarkt</i>												
Aantal banen van werknemers, totaal	0	2	2	2	3	3	I+
Landbouw en visserij	-1	2	6	6	7	5	I++
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	-1	1	1	1	1	1	I
Bouwnijverheid	-3	1	3	3	2	3	I+
Handel, horeca en vervoer	0	4	4	4	4	4	I+
Overige dienstverlening	2	1	2	2	3	3	I+
Aantal uren uitzendkrachten		3	8	10	8	5	9					I++
Geregistreerde werklozen ³⁾ (x 1000)			433	409	428	412	426	409	387	.	.	.
<i>Geld en krediet</i>												
Spaartegoeden	3,5	3,4	1,3	0,3	1,4	2,9	4,0	4,3	4,5	.	.	I+
Verstrekt consumptief krediet	4	8	2	1	1	5	4	6	9	.	.	I+
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	4	9	9	10	11	12	11	11	.	.	I++
Geldhoeveelheid	8	7	7	9	6	7	5	5	4	.	.	I++
Secundaire liquiditeiten	8	0	11	9	15	18	22	18	21	.	.	I++
Officieel wisseldisconto (in %)	5,3	4,4	3,7	3,25	3,9	4,2	5,0	5,0	5,5	5,5	6,0	I++
Daggeldmarktrente (in %)	6,3	5,2	4,4	3,6	5,0	5,2	6,0	6,4	6,3	6,8	6,8	I++
Rendement op staatsobligaties (in %)	8,0	6,3	6,1	5,9	6,3	6,1	6,8	7,1	7,0	7,3	7,2	I++

1) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

2) Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

3) Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand. De gegevens zijn niet voor het seizoen gecorrigeerd.

. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

Volgens de uitkomsten van de Conjunctuurtest kon de orderpositie van de industrie zich in mei handhaven op het hoge niveau van de twee voorgaande maanden. Het indexcijfer, dat een beeld geeft van de ontwikkeling van het aantal maanden werk in portefeuille, bleef in mei staan op een niveau van 123 (1984 = 100). Vanaf begin 1988, toen de index nog op 100 stond, heeft de orderpositie een stijgende tendens getoond. De cijfers voor de meest recente maanden wijzen op een afvlakking van deze groei.

Binnen de industrie kan een onderscheid gemaakt worden tussen de investeringsgoederen-, de consumptiegoederen- en de intermediaire goederenindustrie. De orderpositie is tussen begin 1988 en mei 1989 het sterkst gegroeid in de investeringsgoederenindustrie (zie grafiek 3). Met name in de tweede helft van vorig jaar nam het aantal maanden werk in portefeuille sterk toe. De consumptiegoederen- en intermediaire goederenindustrie kenden in 1988 een vrij vlakke ontwikkeling. Na een stijging van de index voor de drie sectoren in maart van dit jaar, stabiliseerde de orderpositie van de investerings- en intermediaire goederenindustrie zich in april en mei op een relatief hoog niveau. De orderportefeuilles in de consumptiegoederenindustrie groeiden licht in de meest recente maanden.

Buitenlandse goederenhandel

Het volume van de invoer van goederen was in april 4% groter dan in dezelfde maand van vorig jaar; het uitvoervolume steeg met 3%. Deze stijgingspercentages volgen op groeicijfers van respectievelijk 5% en 9% in het eerste kwartaal. De invoer van investeringsgoederen, die in het eerste kwartaal een jaar-op-jaar groei van 11% kende, daalde in april met 4%. De cijfers met betrekking tot de invoer van investeringsgoederen worden sterk beïnvloed door hevige fluctuaties in de invoer van personenauto's. Exclusief personenauto's steeg de invoer van investeringsgoederen in het eerste kwartaal met 4% en in april met 6%.

Van de overige onderscheiden categorieën steeg in april de invoer van grondstoffen en halffabrikaten (7%) en van algemene goederen (10%), terwijl de invoer van consumptiegoederen met 1% daalde. Het was voor de derde opeenvolgende maand dat de invoer van consumptiegoederen lager was dan een jaar eerder.

Het uitvoervolume van delfstoffen (aardgas) lag in april fors hoger dan in april 1988 (50%). Deze groei volgde op een toename van 14% in het eerste kwartaal. Ook bij de fabriekaten werd in april een groei van de uitvoer gemeten (5%). Van deze categorie toonde de uitvoer van metaalproducten de hoogste groei (15%). Het uitvoervolume van onbewerkte agrarische producten nam met 17% af.

Consumentenvertrouwen

Volgens het Consumenten Conjunctuuronderzoek bleef het oordeel van de consument over de ontwikkeling van de Nederlandse economie ook in juni gunstig. Op de vijf vragen die aan deze indicator ten grondslag liggen werden in juni 13% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. Dit saldo is ongeveer gelijk aan dat van de vijf voorgaande maanden. In de Focus wordt ingegaan op de ontwikkeling van het consumentenvertrouwen gedurende het afgelopen

anderhalve jaar en wordt een vergelijking met de ontwikkelingen in het buitenland gemaakt.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie daalde tussen midden mei en midden juni met 0,1%. Vergeleken met juni 1988 lag het indexcijfer 1,0% hoger.

De prijzen van de industriële afzet waren in mei 0,3% hoger dan in april. Vergeleken met mei 1988 resulteerde een stijging van 6,6%. De overeenkomstige cijfers voor de prijzen van het industriële verbruik waren 0,5% en 10,7%. De jaar-op-jaar mutaties van de prijzen van de afzet en het verbruik waren in mei ongeveer gelijk aan die in april, maar beduidend hoger dan die in de eerste drie maanden van dit jaar. De invoerprijzen van goederen (unit value) waren in april 10% hoger dan in april vorig jaar; de uitvoerprijzen stegen met 9%. Als gevolg hiervan verslechterde de ruilvoet met 1%.

In het eerste kwartaal bedroeg de stijging van de invoerprijzen 9% en de stijging van de uitvoerprijzen 6%. Dit betekent dat de sinds eind 1988 waarneembare trend van een steeds snellere stijging van de prijzen van de buitenlandse handel (unit value) zich in de meest recente periode voortgezet heeft. Vanaf augustus 1985 tot en met juni 1988 waren de maandelijks gemeten jaar-op-jaar mutaties van het prijspeil van de invoer vrijwel zonder uitzondering negatief. Hetzelfde geldt voor de prijzen van de uitvoer gedurende de periode oktober 1985 – mei 1988. In de tweede helft van 1988 deden zich zowel bij de invoer als bij de uitvoer weer positieve mutaties voor, maar tot en met november bleven deze veranderingen beperkt tot 1 à 2%. Na november namen de prijsstijgingen echter snel toe.

Faillissementen

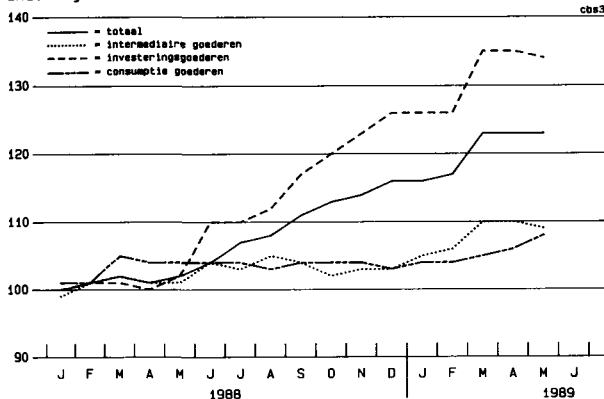
In het eerste halfjaar van 1989 werden 4% minder faillissementen uitgesproken dan in het eerste halfjaar van 1988. Over 1988 als geheel nam het aantal uitgesproken faillissementen nog met 2% toe.

Geld en krediet

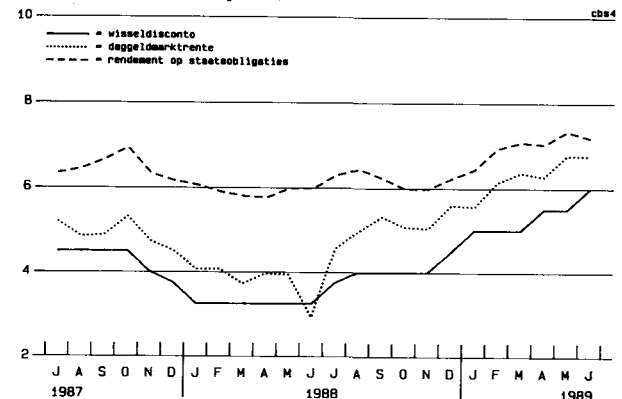
Nadat de gemiddelde koers van de dollar in juni nog f 2,23 bedroeg is deze in de eerste twee weken van juli fors gedaald. Op 14 juli werd voor een dollar f 2,13 betaald. Op 30 juni werd het officiële wisseldisconto door De Nederlandsche Bank voor de derde keer dit jaar met 0,5% verhoogd en vastgesteld op 6%. De in het Conjunctuurbericht opgenomen indicatoren voor de lange termijn rente en de korte termijn rente bleven in juni op ongeveer hetzelfde niveau als in mei; het rendement op staatsobligaties lag in juni gemiddeld op 7,2% (mei: 7,3%) en de daggeldmarktrente gemiddeld op 6,8% (mei: 6,8%). In de eerste twee weken van juli daalde het rendement op staatsobligaties.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld. Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

Orderpositie industrie
Indexcijfers 1984 = 100



Rente
In procenten (maandcijfers)



Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1982/'86 gemidd.	1987	1988			1989			1989			Trend ²⁾
			2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	maart	april	mei	juni		
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)												
Bondsrepubliek Duitsland	3	0	4	3	4	4	5	4	8	.	.	I+
België	2	2	5	4	6	5	I+
Frankrijk	1	2	4	3	6	4	4	3	7	.	.	I+
Verenigd Koninkrijk	3	4	4	4	4	3	0	-3	4	.	.	I+
Italië	1	3	7	4	9	8	3	3	3	.	.	I++
Verenigde Staten	5	4	6	6	6	5	4	4	4	.	.	I++
Japan	4	3	9	10	9	8	7	8	.	.	.	I++
Europese Gemeenschap	2	2	4	4	5	5	3	2	6	.	.	I+
Buitenland (gewogen) ¹⁾	2	2	4	4	5	5	I+
Nederland	3	1	1	0	4	3	3	2	9	4	.	I+
Productie industrie (volume)												
Bondsrepubliek Duitsland	3	0	4	3	5	5	6	5	9	.	.	I++
België	2	2	5	3	5	4	I+
Frankrijk	1	2	5	4	5	5	4	4	6	.	.	I+
Verenigd Koninkrijk	3	6	7	6	8	7	5	1	10	.	.	I++
Italië	1	2	7	4	9	9	2	4	3	.	.	I++
Verenigde Staten	6	4	6	6	6	6	5	4	5	.	.	I++
Japan	5	3	10	10	9	8	8	9	.	.	.	I++
Europese Gemeenschap	2	2	5	4	6	5	4	3	7	.	.	I++
Nederland	3	1	4	2	4	4	2	2	4	4	.	I+

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

¹⁾ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1987.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -5% en -2%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

. = gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

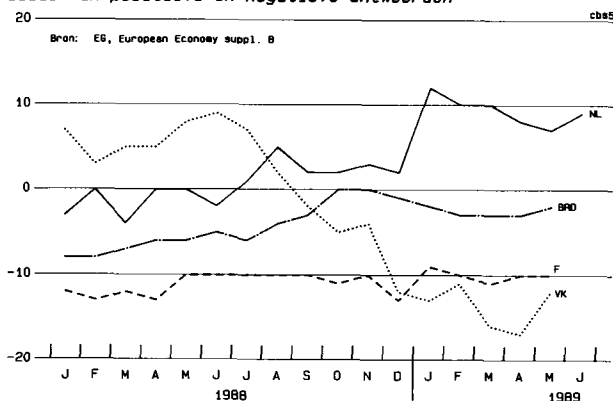
Focus: Consumentenvertrouwen in Nederland groot

Volgens het Consumenten Conjunctuuronderzoek is het vertrouwen van de consument in de ontwikkeling van de Nederlandse economie in de loop van 1988 geleidelijk verbeterd. Op de vijf vragen die aan de indicator ten grondslag liggen, werden begin 1988 meer negatieve dan positieve antwoorden gegeven, terwijl eind 1988 dit saldo duidelijk positief was. In januari steeg de indicator verder naar het hoogste niveau sinds de start van de reeks, om zich in de maanden februari tot en met juni rond dit hoge niveau te stabiliseren.

Vergeleken met een aantal belangrijke Europese landen is de ontwikkeling van het consumentenvertrouwen in Nederland opmerkelijk (zie grafiek 5; de EG-reeks voor Nederland wijkt iets af van die in tabel 1). In de periode 1988 tot en met de meest recente maand toont het consumentenvertrouwen in het Verenigd Koninkrijk een dalende trend en in Frankrijk en de Bondsrepubliek Duitsland een gelijkmatige ontwikkeling, terwijl in Nederland een stijgende tendens

zichtbaar is. Hoewel voor conjunctuuranalyse vooral de ontwikkelingen van belang zijn, is het opmerkelijk dat van alle in grafiek 5 opgenomen landen Nederland het enige land was waarin, vanaf het vierde kwartaal van 1988, meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven werden. De indicator van het consumentenvertrouwen is gebaseerd op twee vragen over de economische situatie in Nederland, twee vragen over de eigen financiële situatie en één vraag met betrekking tot de aankoop van duurzame artikelen. De vragen over de economische en de eigen financiële situatie zijn gesplitst in een oordeel over de afgelopen twaalf maanden en een verwachting voor de komende twaalf maanden. De uitkomsten van deze laatste twee vragen zijn in grafiek 6 in beeld gebracht. Vooral de verwachting met betrekking tot de economische situatie in Nederland is de afgelopen periode sterk verbeterd. De verwachting over de eigen financiële situatie toont een veel vlakker verloop.

Consumentenvertrouwen, Nederland - buitenland
Saldo van positieve en negatieve antwoorden



Consumentenvertrouwen, per vraag
Saldo van positieve en negatieve antwoorden

